

**PARTICIPACIÓ DEMOCRÀTICA A L'ÀMBIT
MUNICIPAL I LA CONSULTA CIUTADANA SOBRE
LA REFORMA DE LA DIAGONAL DE
BARCELONA**

Autor: José Luis Martí
Professor de Filosofia del Dret
de la Universitat Pompeu Fabra

Barcelona, 20 de gener de 2010

Índex

1. Democràcia.....	p. 4
2. Democràcia participativa.....	p. 6
3. Democràcia participativa digital.....	p. 15
4. Mecanismes de participació democràtica digital i vot electrònic.....	p. 24
5. On puc trobar exemples de blogs amb rellevància política?.....	p.. 28
6. Què puc llegir per a saber més sobre democràcia digital?.....	p. 29
7. Set experiències exitoses de participació digital.....	p. 30
8. On puc trobar més informació?.....	p. 37

L'Ajuntament de Barcelona ha plantejat en aquesta legislatura un tema de molta emvergadura urbanística, així com de gran importància política i social: la remodelació de l'Avinguda Diagonal de Barcelona. El procés que s'ha proposat per a decidir quin tipus de remodelació es porta a terme es el d'una consulta popular a tots els ciutadans de Barcelona, i els mitjans físics previstos per a realitzar aquesta consulta inclouen sistemes de vot tradicional presencial en col·legis electorals, així com mecanismes de vot electrònic, tant en terminals físiques de votació com a través d'Internet. La importància de la via pública que es proposa remodelar per al conjunt de Barcelona, amb les repercussions possibles d'aquesta remodelació en la millora de la vida urbana de la ciutat, i la novetat a Barcelona i la rellevància social del procés proposat de consulta popular, fan que tot el procés de decisió sobre la remodelació hagi despertat un considerable interès públic, tant polític com cívic. Aquest document pretèn oferir informació bàsica sobre la importància de la participació democràtica a l'àmbit municipal, sobre l'ús de les noves tecnologies al servei d'aquesta participació, i especialment sobre el vot electrònic com a eina d'aprofundiment de la qualitat democràtica.

1. Democràcia

- **Democràcia:** és el sistema de govern segons el qual les decisions polítiques per a ser legítimes han de ser preses directament pel poble o indirectament a través dels seus representants.

La democràcia va néixer, com a tal, a la Grècia clàssica fa més de 2.500 anys. La democràcia parlamentària que coneixem avui en dia troba el seu precedent directe al parlamentarisme anglès del segle XVII, i el seu origen fundacional a les revolucions constitucionals americana i francesa de finals del segle XVIII. Durant tota la història, la democràcia ha estat en evolució permanent. Fins i tot el model de democràcia moderna parlamentària ha anat canviant, des d'una concepció nominal de la representació, sota la qual els aspirants a representants competien obertament pel favor dels electors del seu districte, fins a l'aparició i enfortiment dels partits polítics a la segona meitat del segle XIX i durant tot el segle XX, que els va permetre consolidar-se com intermediaris entre els ciutadans i el poder de decisió, i que va donar lloc a una democràcia de partits com la coneixem avui.

La història de la democràcia és, per tant, dilatada i sotmesa a continus canvis i transformacions. I cal no oblidar que, com a sistema de govern, la democràcia només s'ha estès al món en les darreres dècades, i sovint en molts països ho ha fet només a través d'institucions formals poc estables i no genuïnes. L'any 1860, dels 37 països que componien el món, només 1 era democràtic (els Estats Units), L'any 1900, dels 43 països aleshores existents, només 6 eren democràtics. L'any 1950 ja ho eren 25 dels 75 existents, però des de llavors la proporció no ha augmentat. L'any 1990 encara es comptabilitzaven només 65 països democràtics d'un total de 192.¹ I respecte els canvis o transformacions, també hem de recordar que un aspecte tant important avui en dia com el sufragi genuïnament universal, actiu i passiu, que inclou el vot femení, només arriba a moltes de les actuals democràcies consolidades ja ben entrat el segle XX, i que fins i tot en un estat com Suïssa no ho va fer fins el 1971.

Ningú no dubta avui en dia que la democràcia, tot i les seves imperfeccions, no té cap alternativa acceptable en tant que sistema de govern legítim. I tot i que subsisteixen desacords entre diferents concepcions concretes de democràcia, en general es pot dir que s'ha assolit un consens bàsic sobre alguns dels seus aspectes centrals, com la convocatòria d'eleccions periòdiques lliures on concorrin una pluralitat d'opcions polítiques. Considerades les dades històriques esmentades, però, seria molt

¹ Font: Robert Dahl, *La democràcia. Una guía para los ciudadanos*, Madrid: Taurus, 1999.

estrany i pretensions pensar que la democràcia ja no ha de seguir evolucionant, que després de 2.500 anys de permanents adaptacions ara ha assolit la seva forma immillorable i definitiva. De fet, al món s'han produït molts canvis importants al llarg del segle XXI, que fan pensar en la possibilitat de revisar algunes de les premisses de la democràcia representativa de partits tradicional. L'extensió de l'educació bàsica i universal, l'augment de temps lliure o d'oci per a la ciutadania, la democratització de molts àmbits de la societat, entre ells la cultura i la informació, o la més recent aparició de les noves tecnologies de la informació i la comunicació dibuixen un món totalment diferent pel que fa a la configuració de la democràcia.

De fet, i en part degut als elements esmentats, ningú no dubta avui en dia que *estem vivint un procés de progressiva implantació de mecanismes participatius* que, al menys en un futur immediat, no aspiren a substituir per complert el sistema representatiu existent, sinó a complementar-lo i enriquir-lo amb una font major de legitimitat.

2. Democràcia participativa

- **Democràcia participativa:** és un tipus o model particular de democràcia que proposa complementar les estructures representatives de presa de decisions amb mecanismes de participació directa o semi-directa de la ciutadania, així com introduir procediments, mecanismes o altres elements que permetin millorar i fer més estreta la relació entre representants i representats (assegurant una adequada rendició de comptes dels primers cap els segons).

La democràcia representativa està patint una transformació. Ningú no proposa eliminar els òrgans representatius com els parlaments o els governs. Però en canvi es percep la necessitat d'obrir espais de participació directa o semi-directa per la ciutadania. A diferència del que passava quan es va crear la democràcia moderna, al segle XVIII, la gran majoria de la ciutadania avui té una formació bàsica i disposa de temps lliure per a mantenir-se mínimament informada. De fet la transformació de la democràcia participativa ja està tenint lloc a pràcticament tots els països del món, en el que parlar de participació democràtica és sempre considerat un valor positiu. Portem ja més de quaranta anys experimentant arreu del món amb mecanismes de participació democràtica *que fan possible la implicació directa de la ciutadania en alguns àmbits de decisió política*. I després de tota la experiència acumulada, tothom coincideix en observar que la trajectòria que ens porta a sistemes polítics més participatius ja no pot detenir-se ni tornar enrere.

Els espais de participació democràtica (tradicional, és a dir, no digital) encara són pocs, tenen un impacte relatiu i encara no han aconseguit l'èxit que es preveia. Però actualment no hi ha cap administració estatal, autonòmica, provincial, o local suficientment significativa que no hagi posat en marxa, o prevegi el seu inici en un termini proper o detecti al menys la necessitat de fer-ho, programes de participació democràtica. I això que ocorre en el nostre país, és una propietat universal que està present a tots els països desenvolupats del món i pràcticament a tots els que es troben en vies de desenvolupament. Així doncs, ningú no dubta ja de la major legitimitat que incorpora la idea de democràcia participativa. I això és així tot i que, com acabem d'assenyalar, encara no comptem amb una idea concreta i detallada de com pot funcionar eficaçment un sistema democràtic participatiu. Però una transformació político-cultural tan profunda com aquesta, ara és el moment d'afirmar-ho definitivament, ja no pot aturar-se.

La democràcia participativa és una evolució natural de les democràcies representatives de partits desenvolupades al llarg del segle XX, perquè d'alguna

manera l'ideal democràtic que està al seu rerefons també reconeix que la legitimitat política màxima que pot rebre una decisió pública és la que el conjunt de la ciutadania, després d'una participació racional i acurada, pot conferir a través de la seva voluntat sobirana. I, en aquest sentit, les estructures representatives actuals han estat i segueixen sent extremadament valuoses en tant que han permès harmonitzar la idea de que la legislació i les decisions públiques han de ser el reflex de la sobirania popular, amb les dificultats objectives per a que la ciutadania prengué part directa en les tasques de direcció i de govern. Alhora, han servit de filtre per a les preferències d'una ciutadania que històricament encara no podia garantir les millors condicions culturals i tècniques per a la presa de decisions.

La novetat, des de finals del segle XX, és que la ciutadania de les nostres democràcies, o al menys una part, està preparada per a assumir algunes responsabilitats més grans en els difícils processos de presa de les decisions polítiques. La democràcia participativa aporta doncs una **major legitimitat política**. En la mesura en que es pugui garantir una participació democràtica de qualitat, ja no queda cap excusa per a no obrir els espais complementaris necessaris de participació. Ara, la millora de la legitimitat no és la única raó per afavorir la participació democràtica per part de la ciutadania.

Per què la participació democràtica és bona o valuosa?

- Perquè millora la legitimitat de la nostra democràcia
- Perquè millora el control sobre la acció dels representants polítics, obligant-los a rendir més comptes, i per tant millora les institucions que tenim
- Perquè fa els ciutadans més responsables, fent-los implicar en la cosa pública
- Perquè contribueix a la formació cívica i política dels ciutadans que hi participen. La participació democràtica és en sí mateixa una escola avançada de democràcia
- Perquè millora la percepció de la política i de la tasca dels polítics per part dels ciutadans i evita o redueix la desafecció política
- Perquè permet que més veus i més punts de vista plurals puguin ser escoltats
- Perquè és una qüestió de dignitat i d'igualtat bàsica de tots els ciutadans evitar que ningú d'ells tingui un major pes en la seva influència política

Aquests són alguns dels efectes positius que ajuden a mostrar per què és desitjable obrir nous espais de participació democràtica. Però podem preguntar-nos si la participació democràtica té alguns riscos. Si el procés participatiu està mal dissenyat la participació pot perdre part del seu valor. La ciutadania, exactament com passa amb

els seus representants polítics, no pot prendre una decisió sense conèixer suficientment les alternatives, sense tenir informació acurada, i sense haver reflexionat suficientment sobre els avantatges i desavantatges, i haver pogut contrastar les seves opinions en processos de discussió o deliberació pública. No podem exigir dels ciutadans coses que ni tan sols exigim dels seus representants. Per tant, els processos de participació han de vetllar per a que hi hagi fases adequades i suficientment llargues d'informació i deliberació prèvies a la participació expressada en un vot o consulta. El principal perill en general és, doncs, no vetllar per la participació de qualitat de manera que aquesta no ofereixi resultats fiables o valuosos.

Un altre possible factor de la baixa qualitat de la participació potser que fem participar a la ciutadania sobre qüestions que no són adequades. De la mateixa manera que no exigim que els nostres representants es pronunciïn sobre aspectes molt tècnics, que queden sempre en mans d'experts i especialistes de la matèria, tampoc podem exigir que la ciutadania ho faci. La ciutadania ha de participar per a pronunciar-se sobre aquelles qüestions que tenen una base política, de principis o d'interessos, però no sobre les qüestions merament tècniques relacionades amb aquestes. Necessiten per tant l'ajut tècnic dels especialistes per a poder resoldre els dubtes que sorgeixen sobre aquests aspectes tècnics concrets.

En relació amb l'anterior punt, també hi ha el perill de que la participació sigui manipulada tant a l'hora d'oferir les alternatives, com amb la informació que es difon. De la mateixa manera que les preguntes d'una enquesta, depenent de com estiguin formulades, poden predeterminar una resposta possible, ancorant-la cap a una direcció o una altra, les preguntes en consultes ciutadanes, o la forma d'encarar més generalment un problema, pot predeterminar parcialment la participació dels ciutadans. Per tant és vital que la participació sigui verdaderament lliure, que la planificació del procés sigui correcte, i que la deliberació pública pugui analitzar tots els aspectes del problema sense manipulació.

També hi ha el risc de que una participació baixa pugui esbiaixar el resultat sobre-representant un sector social determinat que per alguna raó es mobilitza més, en detriment d'altres sectors que poden quedar invisibilitzats. És important, llavors, que els poders públics assumeixen la responsabilitat d'impulsar convenientment el procés de cara a que la participació sigui massiva i tothom pugui expressar la seva opinió. Finalment, i en relació amb l'anterior punt, hi ha el risc de que una majoria poc ampla o consolidada acabi imposant una decisió que no és suficientment compartida. Per tant, cal impulsar mecanismes de generació de consens i acord general que eviti aquestes situacions.

Perills i de la participació democràtica i solucions

- Risc de baixa qualitat en la participació
- Risc de manipulació de la informació
- Risc de baixa participació i invisibilització o manca de representació de certs sectors socials
- Risc de majories insuficients i poc consolidades

- La solució d'aquests problemes (o la prevenció d'aquests riscos) passa per dissenyar processos participatius que a) siguin amplis i informatius, b) que continguin fases de deliberació pública de qualitat, c) que preguntin sobre qüestions adequades de naturalesa política, siguin de principis o d'interessos, d) que estiguin ben planificats, e) que estiguin correctament impulsats i incentivats, i f) que incentivin les estratègies de consens per damunt de les de divisió.

Hi ha una varietat de mecanismes mitjançant els quals el ciutadà podria participar democràticament en la presa de decisions polítiques per tal d'assolir tots els beneficis anteriorment indicats. Es tracta de mecanismes de participació directa o semi-directa d'abast estatal, regional o local. I alguns d'aquests mecanismes, de fet, ja estan en funcionament en el nostre país.

Com puc participar democràticament?

Els mecanismes ja existents a Espanya sigui a nivell estatal o sigui a nivell autonòmic són:

→ *Dret de petició* (art. 29 CE y art. 29.5 EAC), desenvolupat també per la Llei Orgànica 4/2001, de 12 de novembre, Reguladora del Dret de Petició i reconegut a l'àmbit local per l'article 157 de la LMRL de Catalunya, i que atorga a la ciutadania la capacitat de demanar a una administració pública, tant a títol individual com col·lectiu, una actuació que entrin dins de les competències d'aquella administració.

→ *Dret de queixa* davant de l'administració (art. 29.5 EAC), que no apareix reconegut per la Constitució, però sí per l'Estatut en el mateix epígraf que el dret de petició, i vinculat a aquell. També diu aquest epígraf que el Parlament de Catalunya haurà d'aprovar una llei de desenvolupament de tots dos drets, cosa que encara no ha fet.

→ *Dret a promoure i participar en una Iniciativa Legislativa Popular* (art. 87 CE, i art. 29.3 EAC), desenvolupat per la Llei Orgànica 3/1984, de 26 de març, Reguladora de la Iniciativa Legislativa Popular, i la Llei catalana 1/2006, de 16 de febrer, d'Iniciativa Legislativa Popular. Aquest dret atorga a la ciutadania la capacitat de crear una Comissió Promotora que reuneixi un número determinat de signatures que impulsi una proposta de llei que després pot ser aprovada pel Parlament o no, així com la capacitat de signar aquesta proposta.

→ *Dret a participar en el procés d'elaboració de les lleis del Parlament de Catalunya* (art. 29.4 EAC), tant directament com a través d'associacions civils, en els termes reconeguts pel Reglament del propi Parlament.

→ *Dret a promoure i participar en una consulta popular o referèndum* (art. 92 CE y art. 29.6 EAC), desenvolupat per la Llei Orgànica 2/1980, de 18 de gener, sobre Regulació de les Diverses Modalitats de Referèndum, i que podria estar regulat també per una Llei catalana de Consultes Populars per Via de Referèndum, que es troba actualment en fase d'avantprojecte. Aquest dret és segurament el de més importància de tots els drets específics de participació directa, ja que fins i tot si els resultats d'una consulta o referèndum no són vinculants, l'impacte polític de la consulta és l'efecte més important que cap d'aquests procediments pot comportar.

Altres mecanismes que no existeixen amb caràcter estatal o autonòmic, tot i que poden existir a algun municipi, són:

→ *Consells ciutadans*: on un número de ciutadans escollits o seleccionats per atzar deliberen sobre temes d'interès general o públic, poden elaborar o no dictàmens o opinions consultives o vinculants.

→ *Audiències públiques*: Mitjançant les quals els ciutadans, individualment o organitzats col·lectivament, assisteixen a una convocatòria de l'administració per obtenir informació, presentar alguna al·legació o simplement discutir les actuacions d'aquesta administració.

→ *Jurats Ciutadans*: un número de ciutadans normalment escollits per sorteig es reuneix a discutir sobre un tema molt particular i acotat en el temps per tal d'oferir un

dictamen popular que serveix de guia de per on pot anar la opinió general de la ciutadania.

→ Pressupostos participatius: tots els ciutadans que ho desitgen o un número d'ells seleccionats per sorteig o per elecció participen en la discussió de les partides concretes del pressupost d'una administració pública per l'any següent.

La democràcia participativa troba un encaix especialment idoni en els àmbits de decisió més propers al ciutadà, on la problemàtica és més concreta i on la gestió de la participació és també més assequible, com és per excel·lència l'àmbit local o municipal. Per tant no és d'estranyar que molts municipis de Catalunya i de la resta d'Espanya tinguin una experiència acumulada més gran en participació democràtica ciutadana. Aquesta és la raó per la qual, també és a l'àmbit municipal on trobem un major número de mecanismes participatius reconeguts. I l'Ajuntament de Barcelona compta amb una llarga tradició tant de regulació de mecanismes participatius com d'implementació i experimentació en aquest terreny. A continuació podem trobar els mecanismes de participació que estan actualment reconeguts per les Normes Reguladores de la Participació Ciutadana de Barcelona, aprovades al Consell Plenari el 22 de novembre de 2002.

Mecanismes de participació reconeguts per les Normes Reguladores de la Participació Ciutadana de l'Ajuntament de Barcelona

- *Dret de petició* (art. 6)
- *Iniciativa ciutadana* (art. 7)
- *Consell de ciutat, consells de districte, consells sectorials* (arts. 14-21)
- *Audiències públiques* (art. 26)
- *Audiència pública de pressupostos* (art. 27)
- *Consulta popular* (art. 28)

De tots aquests mecanismes el que utilitzarà l'Ajuntament de Barcelona al procés de decisió urbanística sobre la reforma de l'Avinguda Diagonal serà el de la consulta popular. La figura de les consultes, com la dels referèndums, compta amb una tradició consolidada a les regulacions legals a Espanya, tot i que no s'hagin celebrat molts, ni a nivell estatal, ni autonòmic, ni municipal. El reconeixement legal comença per la pròpia constitució i per l'Estatut de Catalunya. Existeix també una Llei

Orgànica de Regulació de les Diverses Modalitats de Referèndum, la LO 2/1980, de 18 de gener. I actualment s'està discutint l'esborrany d'un avantprojecte de Llei catalana de consultes per via de referèndum, raó per la qual m'abstindré de fer un anàlisi més complert. Finalment, la Llei Reguladora de les Bases del Règim Local (LRBRL) preveu també la convocatòria de consultes a l'àmbit municipal al seu article 71.

Hi ha pocs arguments per a discutir l'oportunitat o l'adequació de la participació democràtica ciutadana en un procés de reforma urbanística com el de l'Avinguda Diagonal. Els riscos o perills de la participació democràtica abans esmentats són només raons per a que el procés es dissenyi de manera rigorosa i efectiva, però no són suficients per a discutir la oportunitat. A continuació vegem alguns possibles arguments amb la resposta corresponent.

Possibles arguments contra el procés participatiu de la reforma de la Diagonal

→ *Els temes urbanístics són assumptes tècnics sobre els que la ciutadania no ha de pronunciar-se*

Resposta: És indiscutible que un procés urbanístic com el de reforma de l'Avinguda Diagonal involucra moltes qüestions tècniques, exactament com molts altres temes de decisió política. Les qüestions tècniques només poden ser resoltes per tècnics i especialistes, igual que farien si estiguessin assessorant un càrrec polític que hagués de prendre la decisió. Però les decisions tècniques són només instrumentals, només es refereixen a la millor manera d'assolir determinats objectius o fins. I la qüestió general sobre els objectius o els fins de qualsevol decisió política, entre elles també de la urbanística, és una qüestió política que ha d'involucrar només principis i interessos generals. Per últim, els condicionants tècnics han de quedar expressats amb suficient claredat a les dues opcions sobre les quals es consultarà a la ciutadania, i no hauria d'haver-hi en principi cap mancança tècnica en cap de les dues.

→ *Els processos participatius com aquest són molt costosos en temps i diners*

Resposta: Ningú pot negar els costos que involucra un procés participatiu d'aquesta dimensió. No obstant, el que està en joc és la millora de la legitimitat política, a més de tots els valors i avantatges mencionats previament (la responsabilització i formació cívica de la ciutadania, la reducció de la desafecció política, la millora de la percepció i l'actitud en vers la cosa pública, la pluralitat de veus representades, la millora de la relació entre la ciutadania i els seus representants), i per tant els costos dels que parlem han de veure's com una inversió en democràcia.

→ *Pot haver una gran manipulació d'opinió*

Resposta: El procés de consulta ha d'anar precedit per una fase d'informació i deliberació pública on les diferents opcions tinguin defensors i detractors que ofereixin lliurement arguments a favor i en contra de cada una de les alternatives. Un cop difosa la informació rellevant i deixat un temps necessari de reflexió, l'opinió de la ciutadania en general sobre un tema com aquest és tant manipulable com pugui ser-ho la de qualsevol càrrec polític prenent la decisió final.

→ *Hi ha un risc elevat de baixa participació*

Resposta: Tot i que una finalitat important de tot procés participatiu és que hi hagi una participació suficientment ampla, sobre tot amb l'objectiu de que totes les veus estiguin suficientment representades d'una manera plural, l'objectiu principal no és incidir en la dimensió quantitativa de la participació, sinó en la qualitativa, que és la que verdaderament té un reflex en una millora de la legitimitat democràtica de les institucions. Per tant, una baixa participació no s'ha d'interpretar necessàriament com un fracàs del procés participatiu. És molt més important fixar-se en els indicadors de qualitat de la participació, per tal de vetllar per que la gent que participi ho faci realment després d'un procés d'informació, reflexió, contrast i deliberació públiques, que doni un valor afegit al seu vot. Per altra banda, l'èxit dels mecanismes de participació democràtica només pot venir quan s'assoleix un cert grau de cultura democràtica i cívica per part de la ciutadania en general, i això només es pot aconseguir oferint els espais de participació adequats i deixant que sigui la participació efectiva la que ensenyi la millor cultura participativa. En altres paraules, la cultura cívica i democràtica només augmenta entre una ciutadania que disposa d'espais on poder participar i se li permet pronunciar-se sobre temes rellevants per a la vida pública del municipi.

→ *Es tracta d'un tema que pot provocar divisió social*

Resposta: Tots els temes polítics importants poden provocar divisió social. El fet de que estiguem en desacord de manera general i fins i tot persistent no és un tret negatiu de la vida política democràtica, sinó precisament la seva condició de possibilitat. És un fet que la gent discrepa respecte com reformar l'Avinguda Diagonal, igual que ho fa sobre qualsevol altre tema de rellevància pública i política. Un procés participatiu que incentivi la deliberació pública racional ha de permetre justament construir polítiques de major consens tendents a millorar l'acord, i donar el tractament més adequat del desacord persistent. Si l'alternativa és que la decisió la prengui una

instància de decisió política amb poca transparència i poca publicitat, de cara a no provocar divisió social, en realitat estem emmascarant els problemes i fent una política antidemocràtica.

Hem vist les raons per les quals la participació democràtica és un valor de legitimitat que pot generar molts beneficis polítics i socials. Però un dels factors que més decisivament contribuiran al desenvolupament de la democràcia participativa i a fer possible l'objectiu d'una participació ciutadana massiva i de qualitat és, sense dubte, el de la proliferació i desenvolupament de les noves Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC). Això ens porta a la idea de Democràcia Digital o Electrònica.

3. Democràcia participativa digital

- **Democràcia participativa digital (o democràcia digital, o e-democràcia, o democràcia electrònica):** és un model concret de democràcia que proposa un ús ampli i adequat de les noves Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC) per afavorir la participació democràtica i millorar les institucions representatives existents. La democràcia digital està doncs al servei de la democràcia participativa.

Com que la democràcia participativa digital és un model general de govern, propugna l'*aplicació de les TIC a tots els nivells de l'estat i de l'administració*. Per tant, podem parlar de democràcia digital i de PDD tant a nivell estatal o autonòmic, com a nivell supranacional o local. Però de fet és aquest darrer nivell on, per les dimensions, la naturalesa de les qüestions que s'han de resoldre, i per la proximitat amb la ciutadania, l'aplicació de les TIC té majors reptes, i on hom pot fer una primera aposta decidida. La **democràcia digital local és**, doncs, **la punta de llança de tota democràcia digital** i, encara més general, de tota la innovació política que està consolidant els sistemes democràtics de govern en els països occidentals.

D'altra banda, la democràcia digital és un model ampli i complex. Estableix algunes indicacions de com podria canalitzar-se la participació democràtica a través de les TIC. I requereix aspectes més concrets com els següents, que convé distingir adequadament: participació democràtica digital, e-Govern i administració electrònica:

- **Participació democràtica digital (PDD):** és tota acció de caràcter polític democràtic adreçada directament o indirectament a la presa d'una decisió política, i que faci ús de les noves Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC). L'acció por formar part de la pròpia presa de decisions o bé d'una fase prèvia de deliberació i consultes. La participació democràtica és l'acció política de la democràcia participativa. Per tant, la participació democràtica digital és l'acció política de la democràcia participativa digital.
- **e-Govern (o Govern electrònic):** L'e-Govern és un dels components concrets de la democràcia digital en general, i consisteix en l'ús de les TIC per a fer més eficient i eficaç l'acció de govern democràtica. Ja no es tracta només d'aplicar la tecnologia a la presa de decisions en la que participa la ciutadania, sinó també a les decisions internes que s'han de prendre a l'interior de les institucions de l'estat.

Les TIC fan possible la centralització de la informació, el tractament eficient de les qüestions que són abordades per una acció de govern, la dinamització i racionalització dels procediments administratius i burocràtics dels que es compona l'acció de l'estat, etc. L'e-Govern estableix la necessitat d'utilitzar-les amb aquests objectius, a més de permetre una major transparència en la presa institucional de decisions i de fer més fluida la relació entre els ciutadans i les institucions de l'estat. En aquest sentit, l'e-Govern es compona de diversos elements encara més concrets. Els dos que analitzarem a continuació són l'administració electrònica i la transparència electrònica.

➤ **Administració electrònica (o e-administració, o administració oberta):**

L'administració electrònica és un dels components de l'e-Govern i, de manera encara més general, de la democràcia digital, i consisteix en l'ús de les TIC en el si de la administració per tal de racionalitzar, agilitzar i fer més eficients els procediments administratius interns, permetre una millor acció administrativa en defensa dels interessos de la ciutadania, tenir un millor coneixement d'aquests interessos, i oferir un millor servei públic als ciutadans (permetent la realització de tràmits, de peticions, de recursos, etc., mitjançant l'ús de les TIC).

El que ens importa, finalment, de l'aplicació de les TIC a l'àmbit de la democràcia participativa és el seu paper per a fer possible una major participació i, especialment, d'una participació de major qualitat. És molt important no oblidar que la tecnologia és sempre un instrument o mitjà, i que el fi és la democràcia participativa de qualitat. Dit d'una altra manera, la contribució de les TIC a l'ideal de democràcia dependrà de la mesura en la que facilitin una participació democràtica de qualitat. No tota aplicació tecnològica és necessàriament bona, i fins i tot pot arribar a ser perjudicial. Les TIC no són, ni poden ser mai, un fi en sí mateixes, sinó únicament un mitjà més o menys adient per a assolir altres objectius o valors polítics. I per aquesta raó la democràcia participativa digital és sempre dependent i derivada de la democràcia participativa en general.

Hi ha un element crucial de la discussió teòrica tradicional al voltant de la democràcia que les TIC han posat de nou damunt de la taula. Des que la democràcia va ser inventada a l'Atenes clàssica i aplicada d'una forma més o menys directa fins a l'actualitat, la representació política sempre ha estat necessària². Els ciutadans, per

² A Atenes i altres ciutats gregues de la època clàssica hi havia diverses estructures representatives que coexistien amb l'assemblea, que era l'òrgan de participació directa. De fet, la pròpia assemblea era moltes vegades

pocs que fossin, sempre han necessitat de persones especialment encarregades de prendre les decisions i d'executar-les. I aquesta idea de representació, tot haver evolucionat al llarg dels segles, ha servit sempre de "filtre" de les preferències nues de la ciutadania, de "domador" de les passions i les irracionalitats del poble, com ens han recordat molts pensadors polítics conservadors. Més enllà de la posició teòrica de cadascú, i per més que alguns igualitaristes radicals a partir del segle XVII consideressin que l'ideal polític democràtic exigia la participació directa de tota la ciutadania en els assumptes polítics, el cert és que la representació mai ha deixat de ser necessària. Així que, per bé o per mal, la participació democràtica ciutadana no s'ha pogut plantejar mai com altra cosa que com un complement a les estructures de govern representatives.

Però, per primer cop a la història, tot això ha deixat de ser veritat. L'autèntica revolució política que les TIC han encetat radica en el fet que, per primera vegada, la democràcia directa ja és físicament, tecnològicament possible.³ De totes maneres, no es tracta ara d'encetar un debat sobre si seria desitjable o no una situació d'aquest tipus, sinó simplement constatar que l'objectiu que ens importa des dels ideals democràtics participatius no és tant aconseguir més participació política a qualsevol preu o de qualsevol tipus, sinó **generar espais de participació on la ciutadania pugui fer contribucions de qualitat**, i per tant pugui haver-hi **deliberació i reflexió** suficients que garanteixin la qualitat de la participació. Les TIC també poden contribuir en gran mesura a assolir aquest objectiu, com veurem a continuació, però no oblidem que el primer gran repte que ens plantegen és justament el de saber quin tipus de participació és el que volem i, sobretot, quin tipus de participació realment permet incrementar la legitimitat política de les nostres institucions i decisions polítiques.

Un cop considerat tot això, el que podem constatar és que les TIC poden jugar certament un rol central en l'articulació de mecanismes de participació democràtica per les properes dècades. No és difícil pensar en l'evolució d'una societat altament tecnificada com l'actual, i encara menys en una societat que serà *centralment* tecnològica, com la que vindrà al llarg del segle XXI. Bona part de les estructures socials, econòmiques i culturals estaran sostingudes per suports tecnològics, i resulta

inoperativa, i la majoria de decisions importants sovint eren preses per altres òrgans, que eren en alguns casos representatius, i en d'altres directament no democràtics.

³ Per exemple, amb els diners que costa mantenir una institució com els parlaments o les assemblees legislatives seria perfectament possible proporcionar a cada ciutadà un aparell de comunicació similar als telèfons mòbils, on tots els dies es pogués realitzar un referèndum per a prendre una decisió legislativa o governativa. Podrien ser referèndums on només es demanés al ciutadà un sí o un no, i per tant costés poc esforç pronunciar-se. D'aquesta manera és probable que la participació fos molt alta, al menys en un principi. Es podria instaurar, per tant, una autèntica democràcia directa, pagant el preu, és clar, d'una participació de baixa qualitat, donat que la majoria de ciutadans no tenen per què tenir coneixements suficients sobre tots els temes complexos i molt variats sobre els que una assemblea legislativa pren decisions contínuament.

difícil imaginar com la política podria quedar-ne al marge. I un dels primers beneficis que ens poden aportar les TIC a l'àmbit tant del govern i administració com de la democràcia en general és fer possible una major i millor transparència política, gràcies bàsicament a Internet.

- **Transparència electrònica:** Una de les condicions d'una bona administració electrònica, d'un efectiu e-Govern, així com d'una participació democràtica digital de qualitat és la transparència dels poders públics. Tant la presa de decisions que té lloc dins de les institucions de l'estat, com les diferents accions administratives i de govern que s'emprenen en aquestes institucions, així com la informació de la que disposa l'administració que resulta rellevant per a la valoració del seu comportament i per a la participació política ha de ser absolutament pública i estar disponible i fàcilment accessible per part de la ciutadania en general, amb excepció d'aquelles qüestions que per raons de seguretat desaconsellin aquesta publicitat. La transparència electrònica, concretament, és l'ús de les TIC per a garantir aquest dret de la ciutadania, i precondition de la democràcia digital.

Per suposat que la tecnologia no és sempre bona o positiva. Hi ha molts perills en l'ús d'instruments més eficients i poderosos, més ràpids i barats, com els hi ha hagut amb tots els avenços científics o tècnics de la història de la humanitat. És per tant necessari començar per ser conscient dels riscos que es poden córrer i els obstacles que es poden trobar. El més conegut d'ells és el de que l'ús de les noves tecnologies pot crear una nova fractura o divisió social que exclogui nous sectors de la societat o augmenti les desigualtats ja existents. És el que es coneix com fractura o bretxa digital:

- **Fractura (o divisió, o bretxa) digital:** Es coneix com fractura digital el conjunt de desigualtats estructurals, culturals, educacionals o econòmiques que provoquen que un sector de la ciutadania es trobi en inferioritat d'oportunitats en l'accés i l'ús de les TIC. Quan aquesta desigualtat d'oportunitats afecta a mecanismes de participació democràtica digital, la fractura deixa de ser una qüestió socioeconòmica per convertir-se en un factor d'exclusió política i, per tant, de dominació i manca d'autonomia personal.

Per tant, i donat que l'ideal de democràcia exigeix de manera escrupolosa la participació de *tots els ciutadans en condicions d'igualtat* en la presa de decisions polítiques col·lectives que ens afecten a tots, tot model de democràcia digital, així com tota estratègia de e-Govern i d'administració electrònica ha d'anar precedida i acompanyada d'una acció política dirigida a eliminar o mitigar aquesta fractura digital. Però aquest no és l'únic risc. Hem d'assenyalar també els següents:

Riscos i obstacles de la participació democràtica digital

- *Fractura o bretxa digital i exclusió*, que aprofundeixin les desigualtats socioeconòmiques que fan de la nostra societat un espai d'injustícia
- hi ha també el perill paradoxal d'una *excessiva individualització de la política* al permetre una participació aïllada espacial i físicament,
- hi ha un risc de canalitzar *excessiva informació*, tanta que incrementi la *possibilitat de manipulació política*, i finalment
- hi ha el gran fantasma d'una *disminució generalitzada de la qualitat en la participació*.

Com sempre en el passat, i així seguirà sent en el futur, el coneixement humà que tanta riquesa cultural ens aporta i que és capaç de les meravelles més impensables, també porta amagada una foscor de perills i riscos, una amenaça de la pròpia destrucció. Però d'igual manera que reconèixer aquest fet no ens condueix a renunciar a l'objectiu del coneixement, tampoc els perills de la tecnologia ens poden portar a intentar frenar la seva evolució. Un intent d'aquest tipus és està de fet condemnat al fracàs, perquè la evolució tecnològica és imparable, i a més ens portaria a menysprear els immensos avantatges que el gran salt endavant de les TIC incorpora.

També és cert que en aquests moments no podem saber encara quines són les potencials aplicacions que les TIC podran aportar a la política democràtica. No ho sabem en part perquè la tecnologia avança massa ràpidament i és parcialment imprevisible, però també perquè no tenim encara la suficient experiència i informació per a dissenyar correctament els mecanismes tecnològics de participació, i per a avaluar-los. De totes maneres, els camps de desenvolupament del coneixement humà que tenen com a motor de canvi la tecnologia estan patint tots el mateix problema, un obstacle que podem denominar la **paradoxa de la innovació**. Aquesta paradoxa radica en el fet que adoptem l'objectiu de la innovació i el progrés constant, però les tecnologies avancen tant ràpidament que no hi ha temps de posar-les a prova en

experiències variades, amb les condicions necessàries d'estudi, modificació, anàlisi de la resposta, etc., i de permetre la seva avaluació. El resultat és que tan bon punt es comença a experimentar una possible aplicació de les TIC a l'àmbit de la participació democràtica, i es comença a analitzar els resultats positius i els negatius per a estudiar com es pot modificar per a treure un millor rendiment, ja ha aparegut una nova tecnologia que fa innecessària o ineficient la tecnologia anterior. El desig constant de canvi i innovació no ens està deixant testejar suficientment els instruments tecnològics que més poden contribuir a la democràcia i identificar quina és la millor manera de dissenyar-los. I d'aquesta forma es cau en una escalada sense fi per a ser encara més modern, més original i més innovador que el veí. L'única forma d'escapar-nos de la paradoxa de la innovació que comporta l'aplicació de les noves tecnologies és adonar-se'n que l'autèntica i vertadera innovació mundial que hom pot realitzar consisteix en preocupar-se realment de què l'aplicació que haguem escollit estigui suficientment contrastada i mesurada, suficientment sofisticada i depurada, com per a comprendre'n les condicions del seu èxit, i que per tant puguem aplicar-la amb resultats de qualitat real. En poques paraules, **la vertadera innovació es troba en la qualitat**.

Per altra banda, són molt coneguts també els nombrosos avantatges que es poden derivar de la aplicació de les TIC als sistemes polítics i de govern democràtics, així com a la participació ciutadana:

Avantatges de l'aplicació de les TIC a la participació ciutadana

- Permeten un *major i millor flux d'informació*, de manera que garanteixen *major transparència* i *major coneixement* general de la ciutadania, que és condició necessària per a prendre (o participar en la presa de) una decisió política de qualitat.
- Les relacions polítiques i els tràmits administratius o polítics *es fan molt més eficients*, de manera que es poden simplificar i fan possible destinar recursos a obrir nous espais de participació
- *Faciliten la participació política* eliminant o reduint costos de tot tipus (desplaçaments, obtenció d'informació, incapacitats, timideses, pèrdues de temps intermèdies, etc.).
- Es creen *noves formes de comunicació i de participació* (com els blogs, els xats, els sistemes d'informació i de coneixement compartits i/o construïts col·lectivament, etc.).
- Internet permet *l'emergència de noves xarxes i comunitats lliures*, associacions o agrupacions d'interessos, o simplement de noves relacions transversals. De fet, es trenquen las categories espacials tradicionals de les relacions polítiques, que passen de ser verticals o horitzontals a ser en xarxa.

→ Es dóna *més veu a la ciutadania* a l'hora de dissenyar les polítiques públiques. Això abasta des de les decisions legislatives fins a les decisions executives d'un servei concret.

Els avantatges són tant obvis que es fa difícil discutir la conveniència de l'aplicació de les TIC a l'àmbit de la política i la democràcia. Pot posar-se en dubte la adequació d'una TIC concreta, però no de la idea general d'aplicar la tecnologia a millorar els nostres procediments democràtics. De fet, d'aplicacions n'hi ha de molts tipus, i la valoració que en fem de cadascuna d'elles dependrà en part de la finalitat que es busca amb tal aplicació. Qualsevol ús de les TIC per a millorar el rendiment de l'administració, per exemple, o per a incrementar la transparència, ja és considerat un primer pas en la democràcia participativa digital. És veritat que hem de distingir entre administració electrònica o e-administració per una banda, e-Govern per una altra, i finalment democràcia digital per una altra (vegis la taula conceptual al final de la introducció). L'administració electrònica, que només implica l'ús de les TIC per a millorar els procediments administratius i la tasca general de l'administració, pot ser acceptada per tothom amb independència de les seves idees respecte la participació democràtica, perquè es tracta simplement d'una qüestió de racionalització de les institucions i d'eficiència. Més o menys passa el mateix amb l'e-Govern, l'ús de les TIC per a millorar els processos de decisió política i executiva governamental.

Ara bé, tant l'administració electrònica com l'e-Govern són condicions necessàries de la democràcia digital. Pensem per exemple en la transparència: sense transparència informativa suficient i adequada els ciutadans difícilment poden participar políticament d'una forma valuosa i de qualitat. Per aquesta raó, en aquest estudi hem considerat que les experiències adreçades a assegurar la transparència pública formen part dels mecanismes de participació democràtica digital.

Fa més de trenta anys que es van posar en marxa a la Gran Bretanya i els Estats Units els primers programes experimentals que utilitzaven la televisió amb la finalitat de possibilitar o incrementar la participació política ciutadana, els que poden ser considerats com les primeres experiències en democràcia digital. En tot aquest temps els mecanismes de participació digital, experimentals o ja consolidats, han prosperat arreu del món en tots els nivells polítics (municipal, regional o estatal), i han utilitzat quasi totes les TIC importants existents (televisió, Internet, telefonia mòbil).

De la mateixa manera que hi ha consens respecte la necessitat d'obrir espais de participació política tradicional, també s'ha estès el convenciment de que és desitjable utilitzar les noves TIC per a millorar o complementar aquests espais tradicionals. I aquestes experiències d'aplicació de les TIC han estat força variades, i

han ocupat un ampli ventall que va des d'aquelles que només han intentat garantir la transparència necessària per a una futura participació, a aquelles altres que han intentat fer possible la participació directa dels ciutadans en la presa de decisions, bàsicament mitjançant el vot electrònic. Entremig hi ha hagut experiències basades en consultes, en deliberacions electròniques, en intercanvis informatius, etc. Per altra banda, hi ha hagut experiències on la participació es desenvolupava completament mitjançant eines tecnològiques, i experiències on les TIC només complementaven espais de participació tradicional ja establerts. Així que les deficiències que puguin haver en la experimentació no són degudes, en tot cas, a una manca de variació.

El resultat de totes aquestes experiències ha estat desigual. En general, cal dir-ho, aquelles experiències que requerien de major participació activa de la ciutadania, o on la participació s'adreçava a objectius més generals i no focalitzats en interessos concrets, o que implicaven un major cost temporal, han obtingut un èxit més aviat reduït. Un dels principals obstacles que està dificultant la extensió d'espais participatius és la manca d'una resposta adequada per part de la ciutadania. Aquest fet s'explica per una *insuficient cultura política democràtica*, que en el cas de l'ús de les TIC es suma al desconeixement o al rebuig que algunes persones poden sentir encara respecte les eines tecnològiques. És a dir, per una *insuficient cultura tecnològica*.

Malgrat aquest darrer aspecte, cal advertir que els problemes que han aparegut són els que acompanyen qualsevol mecanisme participatiu, amb independència de que hi hagi presència o no d'instruments tecnològics. És a dir, el problema de la manca de cultura política participativa afecta en general l'ideal de democràcia participativa, sense ser per tant específic de la democràcia digital. D'altra banda, aquesta deficiència pot ser resolta progressivament amb **formació cívico-política per a la ciutadania**, així com **obrint espais de participació**. *La cultura participativa és una virtut que s'aprèn i es desplega a força de practicar-la.* I ningú ha d'estranyar-se de que en les democràcies representatives actuals, amb una llarga tradició d'inhibició política ciutadana, la cultura participativa no hagi florit de manera espontània d'un dia per l'altre. Com esmentàvem a l'inici de la introducció, *la democràcia ha estat subjecta a constants canvis, i cada nou pas endavant que s'ha donat ha requerit d'un temps considerable per a establir-se i funcionar.*

Tenint en compte aquestes afirmacions, el problema de la manca de participació l'hem de considerar un fet, un obstacle que cal intervenir per a eliminar-lo, i no tant un argument en contra de l'evolució de la democràcia participativa (digital o no). Ara, entre les intervencions que cal fer, els poders públics tenen un paper important a desenvolupar. **La responsabilitat d'aquests poders públics consisteix justament en treballar per establir les millors condicions d'èxit dels espais i**

instruments de participació democràtica. Cal fer pedagogia política. I cal apostar seriosament per les experiències que es decideix portar a terme.

Un dels problemes que també es detecta en l'anàlisi de les aplicacions de les TIC arreu del món és que molts dels poders públics que les impulsen, moguts per una aspiració ferma cap a la innovació, es desentenien o es desencanten de l'experiència una vegada ha estat posada en marxa, especialment si la resposta rebuda no ha estat molt significativa. Però aquesta és una manera de procedir equivocada. Quan parlem de democràcia participativa digital avui en dia, ens movem sempre en el terreny experimental. Els instruments de participació democràtica digital són doncs només experiències que posem en marxa per aprendre el seu funcionament, per a comprovar-ne els efectes, així com per a anar-los polint progressivament fins que trobem aquella manera de plantejar l'espai de participació que connecti amb les necessitats i preferències de la ciutadania. Per tant, en comptes d'abandonar les experiències iniciades, el que cal és un **compromís ferm i responsable de fer un seguiment acurat**, de treure el màxim profit als recursos invertits i de treballar conjuntament per tal de garantir l'èxit futur.

4. Mecanismes de participació democràtica digital i vot electrònic

L'aplicació de les TIC al servei de la democràcia i la participació ciutadana obre un ventall molt ampli de possibilitats. En primer lloc, les TIC són molt variades, tot i que les més habituals en ser utilitzades en aquest àmbit són Internet, la telefonia mòbil i la televisió interactiva. En segon lloc, les TIC es poden utilitzar per complementar qualsevol de les fases del procés polític, des de la fase d'informació prèvia, a la de reflexió i deliberació pública, i finalment a la de decisió. Finalment, la forma en que les diverses TIC poden ajudar en cada una d'aquestes fases pot ser molt diversa. A continuació es poden veure les diferents categories principals de participació democràtica digital:

Mecanismes principals de participació democràtica digital:

A la fase d'informació prèvia:

→ *Mecanismes de transparència electrònica:* Mecanismes basats en TIC, normalment Internet, que tenen per objectiu facilitar una informació completa, sintètica, precisa i clara sobre les decisions i actuacions de l'administració o d'òrgans polítics, o sobre les consideracions que han portat a una presa de decisions.

Portal de transparència administrativa de l'Administració Obama (EUA):
<http://www.data.gov/>

→ *Producció i difusió d'imatges* (youtube, facebook, etc.): Mecanismes basats en TIC, normalment a Internet, per a difondre imatges o materials audiovisuals en general amb rellevància política.

<http://www.youtube.com/watch?v=AFt412ddFc0>

A la fase de reflexió i deliberació pública:

→ *Fòrums, diàlegs i deliberacions a Internet:* Ús de TIC, freqüentment Internet, per a possibilitat o potenciar espais de discussió i deliberació entre la ciutadania o entre aquesta i els seus representants.

Portal de discussió de la ciutadania del Comtat de Leicestershire (UK):

http://www.leics.gov.uk/index/your_council/haveyoursay.htm

Portal de discussió i deliberació de la ciutadania dels EUA amb més d'1 milió de participants a l'any:

<http://www.e-thepeople.org/>

→ *Blogs*: Weblogs personals o d'associacions o institucions amb informació, opinió i debat de caràcter polític.

<http://bloglegal.bcn.cl/content/view/254367/Participacion-Ciudadana-v-s-Participacion-Politica.html>

→ *Xarxes socials* (facebook, myspace, twenti, etc.)

→ *Participació en entorns de realitat virtual*: Creació de realitat virtual en entorns oberts, com Internet, o en entorns tancats com Intranets o jocs, etc., amb caràcter polític.

<http://world.secondlife.com/group/7d91c4cd-0331-34fc-943e-e680adc43161>

→ *Televisió interactiva*: Televisió analògica per a difondre informació i opinió política, o de televisió digital per a permetre a més una interacció amb caràcter polític.

Canal de televisió de la ciutat de Seattle (EUA): <http://www.seattlechannel.org/>

A la fase de decisió:

→ *Vot electrònic en consultes, referèndums o eleccions*: Ús d'Internet o telefonia mòbil o altres tecnologies per a realitzar consultes, enquestes, o fins i tot eleccions o referèndums digitals:

Referèndums de la ciutat de Ginebra (Suïssa):

<http://www.geneve.ch/evoting/english/welcome.asp>

Diversos d'aquests mecanismes podran ser utilitzats en un procés de consulta com el de la reforma de la Diagonal. Però de tots ells el que tindrà un major protagonisme és, sense dubte, el del vot electrònic que complementarà els mecanismes de consulta presencials tradicionals.

- **Vot electrònic:** És l'ús de les noves Tecnologies de la Informació i la Comunicació (TIC) a l'hora d'emetre i escutar un vot en un procés electoral o de consulta. El vot electrònic pot ser *presencial* (dipositat en un aparell electrònic situat a un col·legi electoral tradicional) o *remot* (que pot ser emès a distància a través d'algun mitjà tecnològic, com pot ser Internet o el telèfon mòbil).

El vot electrònic està implantant-se a totes les democràcies avançades del món. Actualment els instruments tècnics que fan possible el vot electrònic, fins i tot el remot, han millorat la seva seguretat i són considerats altament fiables. I són molts els avantatges que aquest mecanisme aporta:

Avantatges del vot electrònic

- Fa més fàcil la participació de la ciutadania, al reduir costos de tot tipus. Per tant incentiva una major participació
- Fa més eficient l'escrutini i recompte de vots
- Evita errors humans en l'escrutini i recompte de vots
- Estalvia el paper de les paperetes en votacions tradicionals

Un cop justificada l'opció d'obrir un procés participatiu de consulta popular sobre la reforma de l'Avinguda Diagonal, sembla que hi ha molts avantatges i molts clars en l'ús de les noves tecnologies per tal de millorar alguns aspectes de les diverses fases del procés, des de la fase prèvia d'informació i deliberació pública, fins a la pròpia consulta amb l'emissió d'un vot. Si ens centrem concretament en aquest darrer punt, sembla que hi ha molts avantatges com els esmentats en implementar mecanismes de vot electrònic. Quins podrien ser els arguments per oposar-s'hi?

Hi ha arguments contra l'ús del vot electrònic a la consulta de la Diagonal?

→ *Es tracta d'un mecanisme poc segur*

Resposta: Això no és cert. Els diferents programes de vot electrònic existents han resolt els temes de seguretat d'una forma suficientment satisfactòria. Hi ha tants mecanismes de control i defensa davant de possibles manipulació que el risc de que es produeixi alguna falla de seguretat és ínfim.

→ *Es tracta d'un procediment més costós*

Resposta: És cert que implementar simultàniament processos de consulta tradicionals i electrònics fa que el cost del procediment s'encareixi. De totes maneres, només experimentant en l'ús del vot electrònic estarem en situació de desenvolupar suficientment la tecnologia, la pràctica i la pròpia cultura tecnològica, per tal de poder

en un futur confiar exclusivament en el vot electrònic, i abaratir llavors molt considerablement el cost total d'un procés de consulta.

→ *Provocarà una fractura o divisió digital*

Resposta: No hi ha perill de provocar una fractura o divisió digital a curt termini, si més no en aquesta consulta per la reforma de la Diagonal, donat que coexistiran els mecanismes de vot electrònic amb les sistemes de vot tradicionals.

→ *Augmenta el risc d'error en l'emissió del vot donada la poca familiaritat del votant amb el medi*

Resposta: Aquest risc existeix i no es pot ignorar. De totes maneres, el sistema tradicional de vot no escapa al risc d'error en l'emissió del vot. I de fet els mètodes electrònics, especialment els remots a través d'Internet, disposen de sistemes d'informació tant clars que poden minimitzar aquest risc fins i tot a un nivell inferior al d'un sistema tradicional. Finalment, les persones que en principi pensin que poden tenir més risc d'error si utilitzen el sistema electrònic poden recórrer perfectament al sistema tradicional.

5. On puc trobar exemples de blogs amb rellevància política?

A Catalunya no existeix un gran nombre i varietat de blogs personals o d'associacions o institucionals amb rellevància política, sobre tot que tinguin un bon manteniment i que estiguin actualitzats periòdicament, sobretot si ho comparem amb països que tenen una major cultura democràtica i una major cultura digital, com els Estats Units. Tot i així, es poden trobar alguns exemples interessants. A continuació reproduïm una selecció d'alguns blogs interessants.

- Exemple internacional de blog: <http://www.k-government.com/>
- Exemple de blog personal a Catalunya: <http://lopezbullla.blogspot.com/>
- Exemple de blog d'una associació, en aquest cas una revista: <http://www.revistalafactoria.eu/index.php>
- Agrupació d'altres blogs interessants: <http://www.lasideas.es/>

6. Què puc llegir per saber més sobre democràcia digital?

- Barrat, J. i Reniu, J. (2004), *Democracia electrónica y participación ciudadana. Informe sociológico y jurídico de la consulta ciudadana Madrid Participa*, Barcelona: Observatorio Voto Electrónico.
- Canals, Isidre y Martí, José Luis, *L'Àgora digital. Internet al servei de la participació ciutadana*, Barcelona, Editorial Mediterrània - Fundació Catalunya Segle XXI, 2003.
- Carou, H. (ed.) (2002), *Democracia digital. Límites y oportunidades*, Madrid: Ed. Trotta.
- Cotín Hueso, L. (coord.) (2006), *Libertades, democracia y gobierno electrónicos*, Granada: Ed. Comares.
- Fundació Jaume Bofill (2004), "La participació ciutadana a través de les noves tecnologies. Estratègies per a la utilització de Consensus", Col·lecció Finestra Oberta, núm. 42, Octubre.
- Harto de Vera, F. (2006). "Tipologías y modelos de democracia electrónica" *IDP. Revista de Internet, Derecho y Política*, n 2. UOC. En línia, <http://www.uoc.edu/idp/2/dt/esp/harto.pdf>Consulta: 16/05/05
- Martí, José Luis y Beltrán, Laia, *La participació democràtica digital al món. Informe 2006*, Barcelona: Editorial Mediterrània i Fundació Catalunya Segle XXI, 2007.
- Pérez Luño, Enrique, *¿Ciberciudadanía o ciudadanía.com?*, Barcelona: Gedisa, 2004.
- Prats, J.O. i Del Alamo, O. (2003), "Democracia electrónica: concepto, tipos y posicionamientos", *Revista Futuros* [artículo en línea]. Núm. 4, Vol.1. En línia http://www.revistafuturos.info/futuros_4/democr_elect_1.htm Consulta: 16/05/05
- Sánchez, J. (2005), *La Democràcia Electrònica*. Barcelona: UOC, Col·lecció "Vull Saber" número 1.
- Subirats, J. (2002) "[Los dilemas de una relación inevitable. Innovación democrática y tecnologías de la información y de la comunicación](http://www.democraciaweb.org/subirats.PDF)", *Papers sobre Democràcia*, Núm. 24. En línia, <http://www.democraciaweb.org/subirats.PDF> . Consulta: 16/05/05
- Subirats, Joan, "Los dilemas de una relación inevitable. Innovación democrática y tecnologías de la información y de la comunicación", a Heriberto CAIRO-CAROU (ed), *Democracia digital. Límites y oportunidades*, Barcelona: Trotta, 2002.
- Sunstein, C., (2003) *Republica.com*, Barcelona: Paidós.

7. Set experiències exitoses de participació digital

1)

Títol	E-voting. Votacions electròniques al Cantó de Ginebra (Suïssa)
Adreça	http://www.geneve.ch/evoting/english/welcome.asp
Insitució responsable	República i Cantó de Ginebra (Suïssa)
Característiques generals	<p>Pagina web oficial que centralitza i gestiona el vot electrònic dels ciutadans a les eleccions municipals i cantonals.</p> <p>Ginebra és el segon cantó en institucionalitzar el vot electrònic, després de Basel Stadt. Al març de 2009 els ciutadans de Ginebra van aprobar mitjançant votació, amb el 70% de vots positius, l'incorporació del vot electrònic a la constitució del Cantó, finalitzant així un procés pilot iniciat al 2007.</p> <p>La web inclou demostracions de com es realitza el proces de votació electrònica, respostes a preguntes freqüents i altre informació complementària per a que els ciutadans del Cantó puguin exercir el seu dret a vot mitjançant mitjans electrònics.</p>

2)

Títol	Proces de consulta per a la reforma total de Plaza Cataluña
Adreça	http://www.donostia.org
Insitució responsable	Ajuntament de Sant Sebastià-Donosti
Característiques generals	<p>Entre octubre i novembre de 2006, l'Ajuntament de Sant Sebastià-Donosti va portar a terme un procés participatiu per que els ciutadans poguessin escollir el projecte de reforma total de la Plaça Cataluña de la ciutat. Tres estudis d'arquitectes van participar del procés, exposant el seu projecte amb imatges del resultat final i explicacions complementàries. Els veïns van participar de dues maneres: fent comentaris sobre els projectes en la fase de deliberació i finalment votant pel seu preferit. Es va utilitzar un sistema de votació electrònica, conjuntament amb el presencial, amb terminals informàtics en un centre cívic, sistema semblant al ja utilitzat en altres eleccions al País Basc. Les actes d'escrutini, així com tots els documents generats durant el procés es poden consultar a Internet, a la secció de Participació Ciutadana de la web municipal.</p>

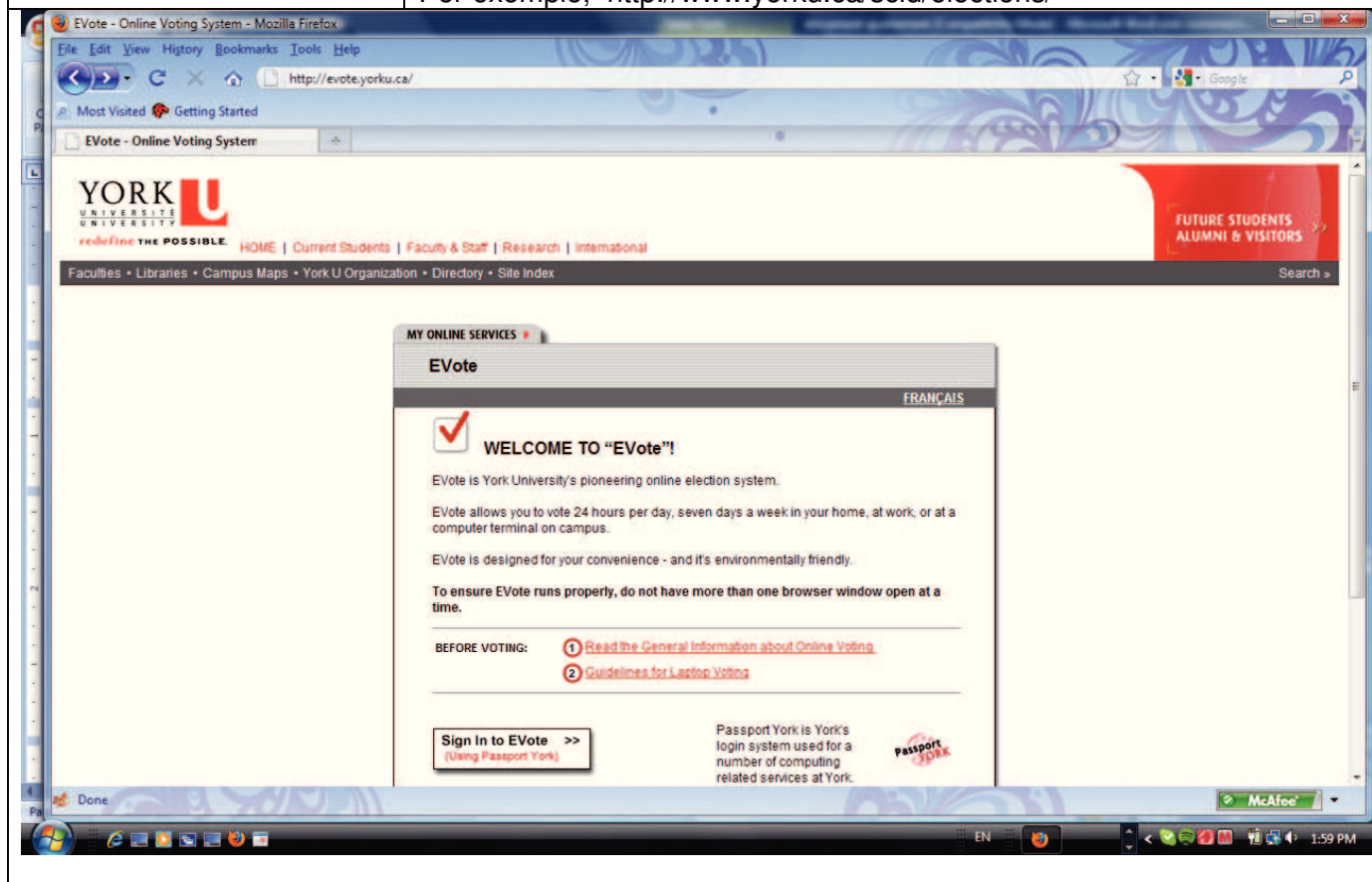
3)

Títol	Have your say. Consultations and Public Involvement (Vostè té la paraula. Consultes i implicació pública)
Adreça	http://www.leics.gov.uk/index/your_council/haveyoursay.htm
Insitució responsable	Ajuntament de Leicestershire, Regne Unit (Leicestershire County Council)
Característiques generals	<p>Pàgina web oficial de l'Ajuntament de Leicestershire, que reuneix informació sobre tots el processos participatius posats en marxa per l'Ajuntament, les metodologies de participació, els resultats de les consultes i la decisió presa per l'Ajuntament en cada cas.</p> <p>La metodologia de les consultes combinen diversos mètodes de participació, incloent presencials i electrònics, però intentant fer ús de mètodes que promouen l'intercanvi de raons per sobre els merament decisius sobre opcions tancades, com el vot.</p> <p>Al 2005 Leicestershire va aprobar un conjunt d'estàndards per tal d'afavorir la plena participació dels ciutadans en les decisions de la ciutat i també en la valoració dels serveis. Entre els set estàndards, l'ajuntament es compromet a "donar informació clara i concisa abans de la consulta", "registrar el procès de consulta de forma precisa" i "donar informació clara sobre el desenvolupament del procés participatiu i de quina manera s'ha fet ús dels resultats de la consulta".</p> <p>Des de 2005, l'Ajuntament ha portat a terme més de cinquanta consultes ciutadanes.</p>

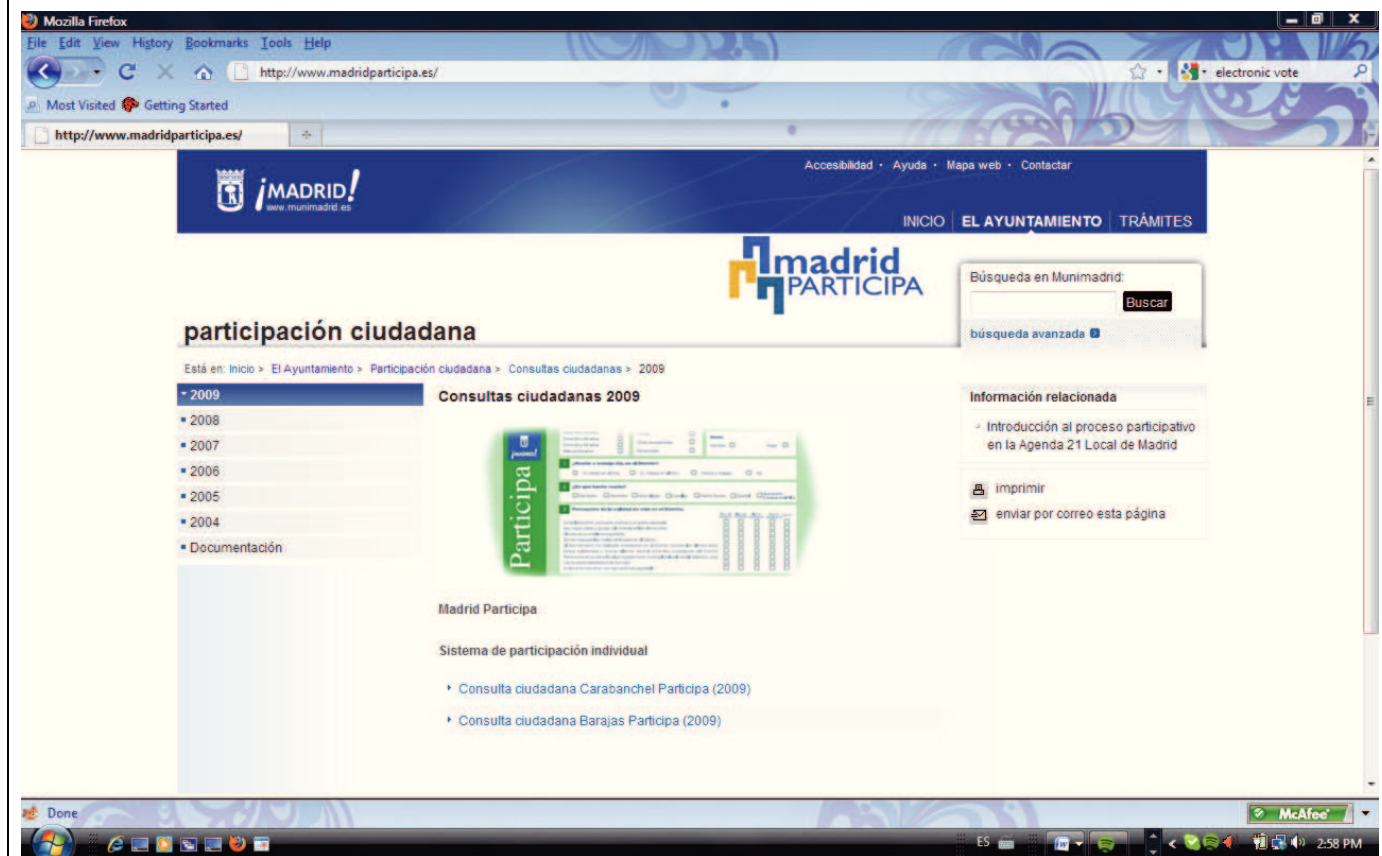
4)

Títol	E-vote (portal de vot electrònic de la Universitat de York, Canada)
Adreça	http://evote.yorku.ca/
Institució responsable	Universitat de York, Canda
Característiques generals	<p>Pàgina web de la Universitat de York, que centralitza els processos de vot electrònic de l'institució.</p> <p>Des de març de 2007 els processos d'elecció d'autoritats acadèmiques i estudiantils de la universitat es realitzen mitjançant vot electrònic. El portal i el sistema de votació han estat dissenyats per l'àrea d'informàtica de la mateixa universitat i possibilita la votació des d'els ordinadors de la xarxa o des d'accessos remots.</p> <p>Cada procés electoral compta a més amb la seva pàgina web de suport. Per exemple, http://www.yorku.ca/scldelections/</p>

5)

Títol	Madrid Participa
Adreça	http://www.madridparticipa.es/
Insitució responsable	Ajuntament de Madrid
Característiques generals	Pàgina web oficial de l'Àrea de Participació Ciutadana de l'Ajuntament de Madrid. Entre les eines de participació utilitzades per l'ajuntament es troben les consultes ciutadanes, en les que els ciutadans opinen i valoren els serveis municipals rebuts. La participació es pot realitzar amb un formulari electrònic a internet o omplint un formulari en paper. Els resultats de cada consulta es sistematitzen i es fan públics a la mateixa web. Des de 2004 l'Ajuntament ha realitzat 14 consultes ciutadanes. Les darreres, a 2009, són "Carabanchel participa" i "Barajas participa".

6)

Títol	Consultation Portal, London Development Agency
Adreça	http://lda-consult.limehouse.co.uk/portal/
Insitució responsable	Agència de Desenvolupament de Londres, Regne Unit
Característiques generals	<p>Portal de consultes i participació ciutadana de l'Agència de Desenvolupament de Londres. L'Agència es centra en activitats de desenvolupament econòmic sostenible, incloent la promoció de l'ocupació, infraestructures, habitatge, entre altres.</p> <p>Com a part de la seva política, la participació ciutadana té un lloc molt rellevant. Al portal de consultes els ciutadans poden comentar documents estratègics de l'Agència, expresant tant el seu acord o desacord i donant arguments i comentaris més llargs. El portal permet al mateix temps accedir a informació de qualitat sobre les accions desenvolupades, omplint d'aquesta manera objectius en matèria de transparència.</p>

The screenshot shows the LDA Home - Consultation Home website in Mozilla Firefox. The page has a blue header with the title 'LDA Home - Consultation Home' and a navigation bar with links like 'File', 'Edit', 'View', 'History', 'Bookmarks', 'Tools', and 'Help'. The main content area is divided into two columns. The left column contains a 'Site Tour' section with a 'Take a tour' button and a 'Comments' section with a 'Play' button. The right column contains a 'Consultation Framework' section with a list of strategic objectives and a 'Show Consultations for:' section with a table of consultations.

Consultation Framework

We have a consultation framework to shape, inform and guide our future work, it sets out the following strategic objectives:

- Achieve high quality decision-making and resource allocation informed by the views and experience of our partners and stakeholders
- Actively engage and empower London's communities in their own economic development
- Attain stakeholder buy-in and project support on all levels to help achieve genuine sustainable regeneration
- Improve the strength, reputation and profile of the agency through enhanced stakeholder relationships
- Attract funding and support for London's priorities from the many other players that are active in furthering London's economic development
- Provide leadership in economic development
- Learn from others- maximising valuable resources and expertise available
- Tap into on the ground realities and produce responsive and representative projects and policies as a result
- Fulfil our statutory obligations

To respond to consultations via this portal **you will need to complete a short registration form** so we have your details, can respond to any questions you have and can keep you updated on further work which may be of interest. The username you choose will be permanent and you will not need to register again to take part in future LDA consultations.

Show Consultations for: All Topics

Consultation	Start	End	Status
London Development Agency - Statement of Accounts - Your Views	18/01/10 09:00	26/02/10 23:59	open
Investment Strategy 2010-2013	08/12/09 09:00	12/01/10 23:59	closed
The Mayor's Economic Development Strategy	12/10/09 10:00	12/01/10 23:59	closed
Draft Housing Design Guide	08/07/09 17:37	02/10/09 13:00	closed

Number of items to display: 20

Page 1 of 1

Displaying 1 to 4 of 4 items

7)

Títol	The Big Picture.
Adreça	http://www.thebigpicture-rushcliffe.com/default.asp?id=2
Insitució responsable	Rushcliffe Borough Council, Regne Unit
Característiques generals	<p>Portal d'informació i discussió ciutadana sobre el futur de la ciutat de Rushcliffe.</p> <p>La idea general de la iniciativa és la de crear un fòrum de discussió i intercanvi d'opinions sobre el futur de la ciutat, per elaborar un model de creixement consensuat que sigui satisfactori per els diferents grups i interessos que poblen la localitat.</p> <p>Els mecanismes de participació incloen una enquesta on-line, amb preguntes de resposta tancada i espai per a comentaris; campanyes i events informatius en diversos punts de la ciutat i un blog amb articles sobre temes específics (reciclatge, habitatge, cotxes, etc.), amb la participació dels ciutadans.</p>

8. On puc trobar més informació?

Centres de recerca i promoció de la democràcia digital:

- **Democràcia.web** <http://www.democraciaweb.org/>
- **Observatori Internacional de la Democràcia Participativa**
<http://www.bcn.es/oidp>
- **E'democracy.org** <http://forums.e-democracy.org/>
- **United Nations Online Network in Public Administration and Finance-**
(Xarxa en línia de Nacions Unides sobre Administració Pública i Finances)
<http://www.unpan.org/>
- **The e-Governance Institute**
<http://www.andromeda.rutgers.edu/~egovinst/Website/>
- **E-Government Resource Centre** <http://www.egov.vic.gov.au>
- **Breaking Barriers to e-Government- Oxford Internet Institute**
<http://www.egovbarriers.org/>
- **The International Teledemocracy Center- ITC**
<http://itc.napier.ac.uk/default.asp>
- **Hansard Society** <http://www.hansardsociety.org.uk/>
- **Civicus- Aliança Mundial per a la Participació Ciutadana**
<http://www.civicus.org>
- **The California Voter Foundation** <http://www.calvoter.org>